

Człowiek – najlepsza inwestycja

Materiały dydaktyczne dla trenerów warsztatów: Efektywne nauczanie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**MATERIAŁY WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH
EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**

**Materiały opracowane przez
Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o.**

ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 17, lok. 4 A
90-248 Łódź
tel. (42) 633 17 19
fax. (42) 209 36 85

Materiały opracował zespół w składzie:

Katarzyna Czekał
Dominika Świech

Recenzja:

dr hab. Iwona Chrzanowska prof. WSP w Łodzi
dr Dorota Podgórska-Jachnik prof. WSP w Łodzi

Korekta i skład:

Anna Strożek

Projekt okładki:

Bartosz Jachnik

Spis treści

Wstęp	5
Zasady pracy z grupą	9
Pierwsze spotkanie.....	13
1. Psychologiczne podstawy uczenia się.....	14
Podsumowanie części pierwszej.....	21
2. Metody i techniki nauczania w szkole.....	21
Podsumowanie pierwszego spotkania	25
Drugie spotkanie.....	27
1. Wykorzystywanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauczaniu	28
2. Profilaktyka zagrożeń internetowych w nauczaniu przedszkolnym i wczesnoszkolnym	36
Podsumowanie części pierwszej.....	40
3. Zwalczanie barier w nauczaniu wynikających ze stereotypowego postrzegania dziewcząt i chłopców.....	41
Podsumowanie drugiego spotkania	44
Bibliografia.....	47
Załączniki.....	51

Wstęp

Niniejsze materiały są przeznaczone dla trenerów prowadzących warsztaty *Efektywne nauczanie*, które odbywają się w ramach projektu *Praktyka na miarę szyta. Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny (Priorytet III *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.3. *Poprawa jakości kształcenia*, Poddziałanie 3.3.2. *Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli – projekty konkursowe*). W kursie tym weźmie udział 108 studentek i 2 studentów kształcących się na kierunku zintegrowanej edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi.

Cel projektu stanowi poszerzenie ich kompetencji i umiejętności niezbędnych do pełnienia roli nauczyciela oraz wychowawcy. Udział w zajęciach realizowanych w ramach projektu *Praktyka na miarę szyta* rozwinięciem wiedzy przyszłych nauczycieli szkół i przedszkoli w zakresie pracy wychowawczej z uczniem, technik efektywnego nauczania, znajomości zasad funkcjonowania szkoły, podjęta zostanie także tematyka stereotypów i barier powodujących dyskryminację.

Sprawną realizację projektu zapewni Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi. Placówka ta kształci nauczycieli do pracy w szkołach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, pomocowych i doradczych. Bogate doświadczenie uczelni, jej zaplecze kadrowe oraz finansowe przyczynią się do sukcesu projektu *Praktyka na miarę szyta*. Partnerem tej inicjatywy jest Gmina Miasto Łódź.

Należy podkreślić, iż niniejsze materiały nie mogą zamykać drogi trenera do tworzenia własnych ćwiczeń, jeżeli uzna on je za potrzebne. Ćwiczenia zawarte w materiałach mają charakter sugestii i są otwarte na modyfikację. Jednocześnie określają one zakres pracy trenera ze studentami. Trener pomaga uczestnikom zdobyć wiedzę dotyczącą podstaw uczenia się

i zapamiętywania. Ponadto zapoznaje studentów z różnorodnymi metodami i technikami kształcenia, aby młodzi ludzie mogli je dobierać stosownie do potrzeb. Należy położyć nacisk na zapoznanie studentów z możliwościami wykorzystania w szkole technik informacyjnych i komunikacyjnych. Niezwykle ważne okazuje się także burzenie wszelkich stereotypów związanych z dyskryminacją uczniów i nauczycieli ze względu na płeć. Przeprowadzone warsztaty zwiększą predyspozycje studentów do pracy dydaktycznej oraz wyrobią w nich umiejętności niezbędne w przyszłej pracy. Udział w praktycznych warsztatach przyczyni się do zwiększenia skuteczności w nauczaniu oraz wyrobi w studentach kompetencje, które pozwolą im poradzić sobie z wieloma wyzwaniami w nauczaniu innych. Studenci będą też wiedzieli, jak pracować z uczniami, aby nie dyskryminować ich ze względu na płeć.

Warsztaty składają się z dwóch spotkań. Na każde spotkanie zaplanowano osiem godzin. W trakcie spotkań studenci zyskają wiedzę, wykonując ćwiczenia pod okiem doświadczonego trenera, konsultując z prowadzącym wszystkie swoje wątpliwości i problemy. Niniejsze materiały zawierają wprowadzenie do ćwiczeń, określenie celów spotkań, wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych oraz konkretne propozycje zadań dla trenera, które może on wykorzystać podczas danego warsztatu. Czas przeznaczony na wykonanie ćwiczenia jest przykładowy i może ulec zmianom, decyduje o tym trener.

W wielu przypadkach ćwiczenia są skonstruowane w ten sposób, aby po modyfikacji i przystosowaniu ich treści i przebiegu pod kątem odpowiedniego wieku, studenci mogli je wykorzystywać w pracy ze swoimi przyszłymi uczniami. W związku z tym trener powinien zwracać uwagę uczestników warsztatu, że zajęcia, w których biorą oni udział, mogą być dla nich inspiracją w ich przyszłej pracy z dziećmi i młodzieżą.

Wszystkie ćwiczenia zamieszczone w niniejszych materiałach mają charakter autorski bądź zostały zainspirowane przez źródła, każdorazowo podane w przypisach i bibliografii znajdującej się na końcu opracowania. Teoria związana z tematyką ćwiczeń znajduje się w materiałach szkoleniowych przeznaczonych dla studentów. Wskazane jest, aby trener uzgadniał z uczestnikami zajęć przerwy w bloku warsztatowym.

Zasady pracy z grupą

Na początku niezwykle ważne staje się określenie zasad, jakie będą panować podczas warsztatu. Trener powinien z nimi zapoznać uczestników oraz upewnić się, czy zostały one właściwie zrozumiane. Powinien również przyjąć od studentów deklarację, iż będą oni stosować się do wyżej wymienionych zasad. Deklaracja może przybrać formę ustnego kontraktu, który można rozszerzyć o propozycje studentów.

Najważniejsze zasady, których przestrzeganie jest wymagane, dotyczą:

- ⊕ aktywnego słuchania i nieprzerywania pozostałym uczestnikom,
- ⊕ nieoceniaania przedmówców,
- ⊕ dyskrecji,
- ⊕ prawa do wypowiedzi oraz refleksji,
- ⊕ prawa uczestnika do skorzystania z pomocy trenera,
- ⊕ prawa do popełniania błędów,
- ⊕ prawa do rezygnacji z ćwiczenia.

Każdy student ma prawo do zabrania głosu w trakcie warsztatu w celu lepszego zrozumienia ćwiczenia, wykonania go czy wyrażenia własnej opinii. Uczestnicy nie mogą negatywnie komentować wypowiedzi innych studentów oraz ich oceniać. Na końcu ćwiczenia wszyscy mają prawo do jego podsumowania. W trakcie wykonywania ćwiczeń uczestnicy mogą korzystać z rad i pomocy trenera. Studenci cały czas uczą się, zdobywają nowe umiejętności, jest więc zrozumiałe, że zdarzają się błędy w rozumowaniu czy ćwiczeniu. Zadanie trenera to także podkreślanie, że każdy może popełnić błąd. Trener powinien korygować błędy uczestników w taki sposób, aby wyciągnęli oni z nich wnioski i poszerzyli swoją wiedzę. Student może, z różnych względów (mimo namowy trenera) zrezygnować z udziału w konkretnym ćwiczeniu i rolą trenera jest uszanować jego decyzję. Trener powinien dokonać podsumowania każdego spotkania i całego warsztatu.

Jedną z podstawowych zasad to zachowanie dyskrecji. Uczestnicy warsztatu będą dzielili się przekonaniem, opiniami, doświadczeniami, będą czerpać z własnego życia – aby było to możliwe, muszą mieć pewność, że nikt nie wykorzysta ich opinii i doświadczeń, iż zostaną one podane do wyłącznej informacji uczestników i trenera.

Trener powinien:

- ⊕ każdorazowo przygotować się do zajęć pod względem merytorycznym, zapoznając się również z zawartością materiałów szkoleniowych przeznaczonych dla studentów,
- ⊕ jasno formułować instrukcje do ćwiczeń,
- ⊕ dokonywać podziału na mniejsze grupy na potrzeby warsztatu,
- ⊕ zwracać się bezpośrednio do studentów,
- ⊕ czuwać nad wykonywaniem ćwiczeń,
- ⊕ dbać o każdorazowe podsumowanie ćwiczenia,
- ⊕ zapewniać studentom materiały potrzebne do realizacji zadań,
- ⊕ pozwalać studentom na udzielanie informacji zwrotnych.

Istotne jest, aby studenci wiedzieli, w jakim celu wykonują ćwiczenia i jakich umiejętności powinni nabyć po realizacji warsztatów dotyczących efektywnego nauczania. Na początku trener powinien przedstawić się, powiedzieć kilka słów o sobie i wprowadzić uczestników w temat warsztatu (zawarty we wprowadzeniu) oraz określić jego cele. Warto, aby każde spotkanie zaczynało się od krótkiego przypomnienia, co studenci praktykowali na poprzednim spotkaniu i na jakim etapie się zatrzymali. Uczestnicy mogą też zacząć od przypomnienia swoich imion, wyposażyć się w identyfikatory – karteczki z imionami, aby mogli się do siebie zwracać po imieniu.

Trener nie powinien wartościować opinii uczestników. Ważne jest, aby odpowiednio zachęcał studentów do zabierania głosu, korzystania ze wszystkich dostępnych ćwiczeń, udzielania informacji zwrotnych. Każde

ćwiczenie należy omówić i skomentować. Jeżeli ze strony uczestników pojawią się jakiegokolwiek wątpliwości, należy je rozwiązać przed zakończeniem ćwiczenia. Trener, oprócz stosowania konstruktywnej krytyki, powinien szukać dobrych stron w wypowiedziach studentów i nakłaniać ich do rozwinięcia myśli czy pomysłów.

Pierwsze spotkanie

8 godzin

---

1. Psychologiczne podstawy uczenia się

Warto, aby trener najpierw przeprowadził z uczestnikami **ogólną dyskusję** (ok. 20 minut) wokół pytania: **Co jest ważne w uczeniu się?** Trener może pytać uczestników o ich własne doświadczenia, o to, co im pomagało (także o to, co przeszkadzało) w uczeniu się. Trener uzupełnia wiadomości studentów w oparciu o psychologiczne i pedagogiczne teorie uczenia się i nauczania. Zwraca uwagę na rolę motywacji w uczeniu się.

Ćwiczenie 1: Piramida motywacyjna – „Co mnie motywuje do pracy nad sobą”?

Czas ćwiczenia: ok. 40 minut (czas wykonywania tego ćwiczenia z uczniami – ok. 45 minut).

Potrzebne materiały: długopisy lub mazaki, tablica, kartki papieru.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów własnych procesów motywacyjnych,
- ⊕ zwiększenie efektywności pracy przyszłych nauczycieli w zakresie motywacji uczniów do wypełniania obowiązku szkolnego.

Przebieg ćwiczenia:

Trener informuje uczestników, że niniejsze ćwiczenie mogą przeprowadzić z przyszłymi uczniami na praktykach bądź w przyszłości w pracy w zawodzie nauczyciela. Wykorzystanie tego ćwiczenia będzie możliwe na godzinach wychowawczych w klasach. Uczniowie skorzystają na takiej lekcji, gdyż pozwoli im to lepiej zrozumieć własne procesy motywacyjne. Nauczyciele zaś zyskają wiedzę na temat czynników kierujących zachowaniem i decyzjami uczniów i będą mogli z większą efektywnością pracować nad kształtowaniem ich motywacji. Ćwiczenie z uczniami przeprowadza się w ten sam sposób, w jaki wykonują je studenci na warsztatach.

Studenci otrzymują czyste kartki papieru i mazaki. Ich zadaniem jest naszkicować na kartce piramidę (tak, aby zajmowała całą kartkę lub jej większą część). Następnie należy podzielić piramidę na pięć poziomów. Teraz zadaniem uczestników jest wpisanie w kolejne poziomy piramidy informacji o tym, co ich motywuje w życiu i w nauce do działania. Na górze piramidy poleca się umieszczenie rzeczy najistotniejszych, na dole mniej ważnych. Dopuszcza się każdy rodzaj motywacji, czy to wewnętrznej, czy zewnętrznej – wszystko, co okazuje się ważne i pomocne zarówno w wypełnianiu przez studentów obowiązków naukowych, jak i osobistych. Warto zasugerować krótką formę – jedno słowo (pojęcie), maksymalnie kilka słów, równoważnik zdania. Pozwala to studentom zrozumieć, co mogą wykorzystać, aby pracować jeszcze efektywniej. Na koniec odbywa się dyskusja, każdy z uczestników opowiada, co znajduje się u niego na szczycie piramidy i w jaki sposób wskazana rzecz/zjawisko go motywuje.

Przeprowadzenie tego ćwiczenia na własnym przykładzie jest dla studentów ważne, gdyż dzięki temu będą mogli właściwie przeprowadzić je później z udziałem uczniów. Trener podkreśla, że po wykonaniu ćwiczenia w klasie należy zaproponować wychowankom dyskusję prowadzoną wokół pytania: **Jakie rzeczy motywują was do nauki, do zdobywania wykształcenia?** Nauczyciele uzyskają w ten sposób wiedzę na temat tego, co stanowi dla uczniów priorytet, jak można ich lepiej i pełniej zachęcać do nauki. Pracując z uczniami, przyszli nauczyciele powinni zwracać uwagę na niematerialne formy motywacji – np. na fakt, że pochwała, wsparcie, rozwój, zadowolenie innych i własna satysfakcja mogą być istotniejsze od dobrych ocen czy prezentów. Można porozmawiać z dziećmi także o tym, dlaczego warto zdobywać wiedzę i rozwijać się – a najciekawsze wnioski warto zapisać na tablicy. Po wykonaniu ćwiczenia trener prosi o refleksje i uwagi studentów.

Ćwiczenie 2: Emocje a nauka

Czas ćwiczenia: 50 minut.

Potrzebne materiały: karty ćwiczeń dla uczestników (załącznik nr 1), kartki papieru, mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ utrwalenie wiedzy z psychologii emocji,
- ⊕ uświadomienie sobie, jaką rolę w uczeniu się odgrywają emocje,
- ⊕ pogłębienie wiedzy na temat funkcjonowania ucznia i przedszkolaka.

Przebieg ćwiczenia:

Trener wprowadza uczestników w zagadnienie funkcji emocji w procesie uczenia się. Następnie studenci otrzymują kartę ćwiczeń (załącznik nr 1), na której widnieją nazwy różnych emocji. Studenci mają za zadanie postawić znak „+”, jeśli uważają, że dana emocja wpływa pozytywnie na naukę, a gdy sądzą, że dana emocja wpływa negatywnie – znak „-”. Przykład: radość „+”.

Trener prowadzi wśród uczestników dyskusję na temat tego, jak konkretne emocje (wypisane na karcie ćwiczeń) modyfikują przebieg nauczania ucznia (a także dorosłego). Trener uzupełnia, koryguje bądź systematyzuje wiedzę uczestników.

Na kolejnym etapie ćwiczenia uczniowie zostają podzieleni na cztery grupy (na przykład: dwie dwuosobowe i dwie trzyosobowe). Każda grupa dostaje inną sytuację do zanalizowania. Polecenie jest wspólne dla wszystkich grup:

Przeanalizujcie sytuację. Nazwijcie emocje, jakich doświadcza uczeń w danej sytuacji. Opiszcie, jak może to wpłynąć na jego uczenie się – jak będzie zachowywał się na lekcji? Jak można mu pomóc w przypadku emocji negatywnych lub jak wykorzystać na lekcji jego emocje pozytywne?

Sytuacja 1

Uczeń pokłócił się ze starszym bratem, po czym trzasnął drzwiami i wybiegł do szkoły, nie zdążył spakować śniadania ani wziąć ciepłej czapki. Jak może wyglądać zachowanie ucznia na pierwszej lekcji?

Sytuacja 2

Uczeń dowiedział się, że przeszedł do kolejnego etapu w olimpiadzie przedmiotowej z geografii, na czym mu bardzo zależało, gdyż pasjonuje się geografią. Jak może zachowywać się na kolejnej lekcji?

Sytuacja 3

Uczeń po lekcjach ma odbyć umówioną wcześniej wizytę u dentysty (planowane jest leczenie zęba, być może niezbędne okaże się leczenie kanałowe). Jak uczeń będzie zachowywał się na ostatniej lekcji?

Sytuacja 4

Uczeń rano spóźnił się na autobus do szkoły. Kolejny autobus długo nie przyjeżdżał i w efekcie uczeń spóźnił się 20 minut na lekcję, więc nauczyciel bardzo się zdenerwował. Dodatkowo samochód ochlapał ucznia wodą z kałuży, gdy ten stał na przystanku. Jak może zachowywać się uczeń na pierwszej lekcji?

Po wykonaniu ćwiczenia grupy prezentują swoje pomysły. Trener omawia wpływ emocji na zachowanie uczniów na lekcji. Pyta studentów, jak im się pracowało podczas tego ćwiczenia, czy łatwo im było wyobrazić sobie, co czuje uczeń i jak to przekłada się na jego funkcjonowanie w szkole.

Ćwiczenie 3: „Mój kanał – mój sposób”

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny 20 minut.

Potrzebne materiały: kartony, kredki, mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ pogłębienie wiedzy na temat stylów uczenia się,
- ⊕ poznanie sposobów pracy z uczniem posługującym się danym kanałem komunikacyjnym,

- ⊕ wykorzystanie wiedzy w praktyczny sposób,
- ⊕ zdobycie warsztatu umożliwiającego odpowiednią pracę z uczniami.

Przebieg ćwiczenia:

Trener pyta uczestników, czy wiedzą, czym jest kanał komunikacyjny. Studenci (ewentualnie przy pomocy trenera) wymieniają znane im kanały komunikacyjne i opisują zachowanie osób, które posługują się danym kanałem jako dominującym. Trener zwraca uwagę na to, jak i gdzie można zbadać swój dominujący kanał komunikacyjny (można skorzystać z książki Ricki Linksman *W jaki sposób szybko się uczyć*) i co robić, gdy już wiemy, jaki styl uczenia się preferuje nasz mózg.

Następnie studenci zostają podzieleni na trzy grupy (dwie trzyosobowe i jedną czteroosobową). Grupy otrzymują kartony i mazaki. Każda grupa pracuje nad jednym kanałem komunikacyjnym, zatem pierwsza grupa to **Wzrokowcy**, druga – **Słuchowcy**, trzecia – **Kinestetycy**. Zadaniem każdej grupy jest opracowanie takich sposobów nauczania, które będą najlepsze dla uczniów posługujących się odpowiednim kanałem komunikacyjnym.

Studenci mogą wskazać na konkretne (poznane wcześniej na studiach) techniki, mogą odwoływać się do samokształcenia ucznia i nauki w domu. Prace studentów powinny zawierać pomysły na lepsze zapamiętywanie oraz sposoby formułowania instrukcji dla ucznia, komunikaty skierowane do niego, dopasowane do konkretnego kanału komunikacyjnego. Ta część zadania powinna zająć około 25 minut. Opracowane na kartonach pomysły grupy przedstawiają następnie w formie **plakatu**.

Na koniec grupy prezentują swoje opracowania oraz plakaty, osoby z pozostałych grup mogą komentować i dodawać swoje własne pomysły. Trener omawia wszystkie prace.

Podczas omawiania prac poświęconych danemu kanałowi komunikacyjnemu trener pyta uczestników, którzy posługują się omawianym kanałem, na ile mogą oni sami wykorzystać podane pomysły oraz na ile rady

grupy są pomocne i mogłyby ich zdaniem rzeczywiście usprawnić proces uczenia się. Zatem podczas omawiania prac na temat Wzrokowców osoby do nich należące powinny odnieść prezentacje do własnego doświadczenia i sposobu nauki. Charakterystyczne komunikaty, kierowane do uczniów najczęściej wykorzystujących dany kanał komunikacyjny do nauki, powinny zostać zapisane na tablicy, na przykład:

Tabela 1. Komunikaty kierowane do osób posługujących się danym kanałem komunikacyjnym

WZROKOWCY	SŁUCHOWCY	KINESTETYCY
„Powiedz mi, jak ty to widzisz”	„Posłuchaj, co mówi twój kolega”	„Narysuj, jak się czułeś(-aś) w tej sytuacji”

Trener pyta uczestników, jak pracowało się im w trakcie ćwiczenia. Czy łatwo im było pracować nad kanałem komunikacyjnym, który nie jest ich domeną? Dlaczego? Jak mogą wykorzystać w praktyce zdobytą wiedzę?

Ćwiczenie 4: „Lubimy się uczyć w naszej klasie”

Czas ćwiczenia: ok. 50 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów roli sytuacji w procesie nauczania,
- ⊕ pogłębienie wiedzy na temat funkcjonowania ucznia w szkole.

Przebieg ćwiczenia:

Trener zwraca uwagę na to, iż nie tylko właściwości ucznia czy nauczyciela mają wpływ na naukę ucznia w szkole. Dużą rolę odgrywa sytuacja uczenia się, zatem także warunki fizyczne, w jakich przebywa uczeń.

Nauczyciel nie może wpłynąć na warunki ucznia w domu/mieszkanu, ale może decydować o pewnych aspektach pracy w czasie zajęć. Może pozwolić uczniom na zmianę wyglądu własnej klasy, a przedszkolaków namówić do ozdabiania sali zajęć. W ten sposób można zachęcić wychowanków do zaangażowania w urządzenie przestrzeni, dzięki czemu będą chętniej przychodzili do szkoły czy przedszkola i z przyjemnością przebywali we własnej klasie czy sali. W tym celu proponuje się niniejsze ćwiczenie.

Studenci dyskutują na temat tego, jakie warunki do uczenia się powinna stworzyć szkoła, jak powinna wyglądać wzorcowa klasa. Czy tak właśnie wyglądały klasy w czasach nauki szkolnej studentów? Jeśli nie, jakie były przyczyny niespełnienia standardów? Jak to wpływało na uczenie się? Czy studenci lubili swoje klasy/szkoły i dlaczego? Dlaczego tak ważne jest, aby uczniowie z radością spędzali czas w klasie, czuli z nią związek? Czy to w ogóle możliwe?

Następnie studenci (podzieleni na dwie pięcioosobowe grupy) projektują wystrój klasy, która byłaby atrakcyjna dla uczniów. Zastanawiają się, co uczniowie mogą zmieniać w wyglądzie swojej klasy, jak mogą wpływać na wystrój. Jak sprawić, aby uczniowie czuli się odpowiedzialni za swoją klasę? Jak talenty i umiejętności uczniów mogą przyczynić się do ozdobienia klasy? (Uczniowie mogą na przykład tworzyć plakaty, ogłaszać konkursy, przynosić zdjęcia, planować wystawy, wywieszać cytaty, informacje o sobie, rysunki, mogą redagować ogłoszenia, osobiście dbać o kwiaty na parapetach itp.). Grupy prezentują pomysły innym uczestnikom, którzy oceniają, czy chcieliby się uczyć w takiej klasie. Trener komentuje pomysły studentów, na koniec prosi o uwagi i refleksje.

Podsumowanie części pierwszej

Trener zbiera informacje zwrotne od studentów na temat pierwszej części spotkania. Przykładowe pytania, które może w tym celu zadać uczestnikom:

- ⊕ Co najbardziej zaintrygowało was w trakcie tej części spotkania?
- ⊕ Co możecie wykorzystać we własnym procesie nauczania?
- ⊕ Które ćwiczenie było najbardziej przydatne?
- ⊕ Jak wam się pracowało w trakcie pierwszej części spotkania?

2. Metody i techniki nauczania w szkole

Studenci na pewno znają wiele metod i technik nauczania – poznali je w ramach dydaktyki na kierunku studiów, który wybrali. Warto jednak zacząć od przypomnienia tych technik (najlepiej w formie **ogólnej dyskusji**, trwającej maksymalnie 30 minut) i spisania ich na tablicy, aby można było korzystać z takiego wzoru i „przypomnienia” przy wykonywaniu kolejnych ćwiczeń. Należy rozróżnić pojęcie techniki nauczania od metody nauczania. Ćwiczenia zawarte w tej części spotkania mają na celu wyćwiczenie stosowania poznanych już metod i technik nauczania. Warto przypominać, że techniki nauczania mogą znacząco różnić się w zależności od nauczanego przedmiotu czy omawianego aktualnie tematu, ale istnieje wiele podstawowych i uniwersalnych technik, możliwych do zastosowania na każdym przedmiocie. Trener powinien kłaść nacisk na metody aktywizujące, nie zaś podające. Należy też akcentować konieczność posługiwania się różnorodnymi metodami i technikami – zamiast stosowania tylko jednej, nawet najdoskonalszej, techniki pracy – nie tylko w celu uatrakcyjnienia zajęć, ale także w celu przeciwdziałania rutynie i wypaleniu zawodowemu. Jednocześnie trener podkreśla, że istnieje bardzo wiele klasyfikacji metod, zależnie od przyjętych kryteriów.

Ćwiczenie 5: „Sześć myślowych kapeluszy” w praktyce¹

Czas ćwiczenia: 60 minut.

Potrzebne materiały: kolorowe kartki (w kolorach: białym, żółtym, niebieskim, zielonym, czarnym i czerwonym).

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się z metodą „sześciu myślowych kapeluszy”,
- ⊕ możliwość sprawdzenia tej metody w praktyce,
- ⊕ ćwiczenie umiejętności wchodzenia w role.

Przebieg ćwiczenia:

Trener tłumaczy studentom, na czym polega metoda „sześciu myślowych kapeluszy”, ujawnia autora metody (De Bono), podpowiada, w jakich ćwiczeniach można ją stosować na lekcji. Następnie proponuje przećwiczenie tej metody w praktyce. W tym celu każdy student powinien otrzymać wybrany kolor kapelusza – na potrzeby warsztatu może to być kolorowa kartka, symbolizująca kapelusz. Ponieważ w warsztacie uczestniczy 10 studentów, 4 kapelusze będą „obsadzone” podwójnie – dostanie je po dwóch studentów.

Do rozdysponowania mamy kolory:

- ⊕ czerwony (osoba patrząca przez pryzmat uczuć),
- ⊕ czarny (osoba myśląca krytycznie),
- ⊕ biały (analityk myślący logicznie),
- ⊕ niebieski (koordynator),
- ⊕ zielony (osoba generująca nowe pomysły),
- ⊕ żółty (osoba widząca pozytywy).

Studenci otrzymujący określone kolory „kapeluszy” powinni zachowywać się zgodnie z ich przeznaczeniem.

Zadaniem uczestników jest zaplanować wspólnie wystawę fotograficzną w liceum (studenci wybierają temat wystawy, jej formę i przebieg, ustalają

---

¹ Wykorzystano tutaj metodę „sześciu myślowych kapeluszy”, pochodzącą z książki E. De Bono, *Sześć myślowych kapeluszy*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.

wszystkie szczegóły – nie powinni wychodzić z obsadzonych ról). Trener omawia pracę grupy i poszczególnych osób dopiero na koniec – po 30 minutach, w czasie pracy studentów przysłuchuje się, robi notatki, sprawdza, czy studenci postępują zgodnie z przydzielonymi rolami. Na koniec uczestnicy dzielą się uwagami, komentują, czy łatwo było im wcielić się w rolę i jak mogą wykorzystać metodę „sześciu myślowych kapeluszy” w pracy z uczniami.

Ćwiczenie 6: Analiza SWOT

Czas ćwiczenia: 60 minut.

Potrzebne materiały: kartki, mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ umiejętność szukania dobrych stron rzeczy i zjawisk,
- ⊕ umiejętność patrzenia krytycznym okiem i wyszukiwania słabych stron,
- ⊕ poznanie metody analizy SWOT,
- ⊕ zastosowanie tej metody w praktyce.

Przebieg ćwiczenia:

Trener sprawdza, czy studentom znana jest metoda analizy SWOT. Wraz z trenerem studenci przypominają cechy tej metody. Proponuje się jej zastosowanie w praktyce.

Studenci zostają podzieleni na dwie grupy (pięcioosobowe). Każda grupa otrzymuje inne zadanie, które musi poddać analizie SWOT.

Grupa pierwsza:

Obecnie uczniowie mają coraz więcej godzin nauki. Oprócz wielu (często na przykład siedmiu) szkolnych lekcji każdego dnia, muszą też uczestniczyć w zajęciach dodatkowych, rozwijających ich potencjał. Wykonaj analizę SWOT tego stanu.

Grupa druga:

Coraz popularniejsze w polskich szkołach są oddziały integracyjne, gdzie uczniowie niepełnosprawni uczą się razem z dziećmi całkowicie zdrowymi. Wiąże się to jednak z koniecznością dostosowania programów i metod nauczania do możliwości obu grup dzieci, co czasem ma wpływ na poziom nauczania w danym oddziale. Wykonaj analizę SWOT tego stanu w odniesieniu do dzieci zdrowych.

Po wykonaniu analizy grupy prezentują swoje prace, pozostali uczestnicy (w tym także trener) komentują treści uwzględnione przez studentów. Na koniec trener prosi studentów o wyróżnienie wad i zalet tej metody pracy z uczniami – jak można ją wykorzystywać na lekcjach? Studenci dzielą się refleksjami.

Ćwiczenie 7: „Wyjdźmy w teren”

Czas ćwiczenia: 1 godzina 15 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ poznanie metody aktywizującej,
- ⊕ utrwalenie wiedzy na temat metody aktywizującej i wykorzystanie jej w praktyce.

Przebieg ćwiczenia:

Trener przypomina, że jedną z metod aktywizujących stanowią wycieczki, na przykład odwiedzanie (w ramach lekcji i po lekcjach) różnych miejsc i instytucji – posiadających wartości historyczne bądź kulturalne czy wychowawcze. Mogą to być kina, teatry, kościoły, muzea, miejsca spotkań z wybitnymi osobami w danej dziedzinie.

Trener dzieli uczestników na dwie grupy i prosi o zaplanowanie kilkugodzinnej wycieczki po **historycznych miejscach w wybranym mieście**

(może to być miasto rodzinne uczestników warsztatu, ale można wybrać też inne). Plan wycieczki studenci zapisują na kartce. Należy uwzględnić:

- ⊕ czas wycieczki – kilka godzin,
- ⊕ wszystkie odwiedzane miejsca i ich krótką charakterystykę,
- ⊕ cele wycieczki – jak skorzystają z niej uczniowie,
- ⊕ sposób przemieszczania się po mieście,
- ⊕ zadanie, jakie wykonają uczniowie w związku z wycieczką, w której wzięli udział, dla utrwalenia i poszerzenia zdobytej wiedzy.

Studenci prezentują swoje prace i omawiają wybrane miejsca, podkreślając przy tym ich walory historyczne. Plany mogą zostać zrealizowane w dalszej pracy przyszłych nauczycieli. Trener podsumowuje ćwiczenie i prosi o uwagi uczestników.

Podsumowanie pierwszego spotkania

Podsumowanie to powinno zająć około 15 minut. Trener przypomina cele spotkania i odnosi się do ich realizacji. Uczestnicy są proszeni o komentarze i uwagi, o podzielenie się informacjami, jak im się pracowało na spotkaniu oraz czego się nauczyli. Wszelkie uwagi trener może wykorzystać do pracy nad kolejnym spotkaniem.

Trener może także przeprowadzić ewaluację spotkania za pomocą metody „tarczy strzeleckiej”, dzięki czemu jednocześnie zademonstruje zastosowanie tej techniki w praktyce studentom biorącym udział w warsztacie.

Ćwiczenie 8: „Tarcza strzelecka” – ewaluacja przez zabawę

Czas ćwiczenia: 10 minut.

Potrzebne materiały: małe kartki samoprzylepne, tarcza strzelecka z kryteriami ewaluacji zajęć wykonana na dużym kartonie.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ poznanie metody aktywizującej przydatnej w ewaluacji pracy nauczyciela,
- ⊕ utrwalenie wiedzy na temat metody aktywizującej i wykorzystanie jej w praktyce,
- ⊕ ocena pracy trenera i treści zaprezentowanych w czasie pierwszego spotkania warsztatowego.

Przebieg ćwiczenia:

Trener prosi uczestników warsztatu o ocenę zajęć, w których wzięli udział, zgodnie z kategoriami i skalą zaproponowaną na tarczy strzeleckiej (trener może ją wykonać samodzielnie, dobierając własne kategorie oceny – np. styl prowadzenia zajęć, precyzyjność komunikatów, wartość przekazanych informacji). Studenci oceniają zajęcia, przyczepiając małe kartki samoprzylepne w odpowiednich miejscach tarczy. Aby zapewnić uczestnikom komfort swobodnej oceny, trener na czas ćwiczenia powinien opuścić salę. Po zakończeniu zabawy trener może zapytać uczestników o przyczyny takich a nie innych ich opinii i ewentualne sugestie co do sposobu prowadzenia kolejnych zajęć.

Trener może także poprosić uczestników szkolenia o wypełnienie ankiety dotyczącej oceny pierwszego spotkania. Ankieta znajduje się w załączniku nr 5.

Drugie spotkanie

8 godzin

---

1. Wykorzystywanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauczaniu

Zadaniem trenera jest wprowadzenie studentów w zagadnienie podane w temacie niniejszego rozdziału poprzez określenie, co rozumiemy pod pojęciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Następnie należy podać przykłady zastosowania wspomnianych technologii w szkole czy w przedszkolu.

Na początek proponuje się dyskusję ogólną z udziałem wszystkich studentów, zatytułowaną „**Komputer w mojej karierze szkolnej**”. Uczestnicy (przez ok. 15 minut) dzielą się doświadczeniami – jak w ich nauczaniu wykorzystywano komputery, czy pojawiały się one na lekcjach oraz poza lekcjami w szkole. Kolejne ćwiczenie będzie służyło refleksji, czym jest i czym może być dla uczestników komputer.

Ćwiczenie 9: „Komputer jest dla mnie jak...”

Czas ćwiczenia: ok. 60 minut.

Potrzebne materiały: kartki z ćwiczeniem dla uczestników (załącznik nr 2), długopisy bądź mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ odwołanie się do osobistych doświadczeń uczestników,
- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów własnego stosunku do komputera,
- ⊕ wprowadzenie w tematykę technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Przebieg ćwiczenia:

Podczas ćwiczenia studenci zastanawiają się nad własnym stosunkiem do komputera. Młodzież przypomina sobie, czym był dla nich komputer w przeszłości, podczas ich własnej kariery szkolnej, a czym jest teraz, gdy

studiują na wybranych kierunkach. Studenci rozważają także, jakie znaczenie może mieć komputer w ich przyszłym życiu – zarówno osobistym, jak i zawodowym. Warto zwrócić uwagę na możliwość pracy z komputerem na studiach – komputer okazuje się pomocny w pisaniu prac zaliczeniowych, opracowywaniu statystyk i danych liczbowych, pisaniu konspektów na zajęcia, tworzeniu referatów i prezentacji.

Studenci (każdy osobiście) wypełniają kartę ćwiczenia, uzupełniając znajdujące się na niej niedokończone zdania, zaczynające się od słów:

Komputer w szkole był dla mnie jak... (tutaj studenci mogą wpisać określenie, które najlepiej charakteryzuje ich stosunek do komputera, na przykład: *Komputer w szkole był dla mnie jak – wróg, przyjaciel, partner itp.*).

W życiu studenckim komputer jest dla mnie jak...

W przyszłości zamierzam wykorzystywać komputer do...

W przypadku dwóch pierwszych zdań studenci dodatkowo odpowiadają na pytania, dlaczego tak się działo/dzieje. W przypadku trzeciego twierdzenia młodzież uzasadnia swoje plany.

Na wypełnienie karty ćwiczeń studenci powinni przeznaczyć ok. 15 minut. Po jej wypełnieniu uczestnicy zostają podzieleni na pary (pięć par, ponieważ grupa liczy 10 osób). W parach dzielą się ze sobą informacjami zawartymi na kartach ćwiczeń oraz tłumaczą, dlaczego właśnie tak dokończyli zdania, jakie były uwarunkowania ich stosunku do komputera w przeszłości, jakie są teraz oraz jak chcieliby wykorzystywać technologie informacyjne w przyszłości. Trener czuwa nad realizacją ćwiczenia, podchodząc kolejno do każdej pary. Kilkoro chętnych studentów może zaprezentować swoje doświadczenia na forum grupy.

Następnie trener pyta studentów, czy zetknęli się z negatywnym stosunkiem do komputera – może ktoś z ich grona przyjaciół, znajomych, rodziny miał taki stosunek. Studenci wspólnie próbują doszukać się przyczyn

takiego podejścia do komputera. Trener wyjaśnia, jak sobie z tym radzić, jak można pracować nad zmianą przekonań.

Szczególne uwagę należy zwrócić na rolę komputera w życiu zarówno mężczyzny, jak i kobiety, zwłaszcza jeśli przez studentów zostanie wskazany stereotyp, według którego kobiety mają problem z użytkowaniem komputera, zaznajamianiem się z nowymi technologiami (podobnie należy postąpić, jeśli wskazany zostanie stereotyp, według którego ludzie starsi są wrogo nastawieni do komputerów i nowinek technologicznych w ogóle).

Po zrealizowaniu ćwiczenia przychodzi czas na refleksje studentów, krótkie odpowiedzi na pytania:

- ⊕ Czy dowiedzieliście się czegoś nowego? Czego?
- ⊕ Czy ćwiczenie przekonało was, że mogą wykorzystać komputer w przyszłości?

Karty ćwiczeń i podane na nich zdania czy pytania studenci mogą wykorzystać w pracy w szkole na godzinie wychowawczej w klasie. Twierdzenia należy odpowiednio zmienić, na przykład *życie studenckie* zastąpić *życiem szkolnym* itp., nie pytać uczniów o przeszłość, tylko skoncentrować się na przyszłości i teraźniejszości, podpowiedzieć, jak uczniowie mogą korzystać z technologii, aby szybciej i efektywniej się uczyć. Trener powinien w tym celu podpowiedzieć studentom kilka pomysłów na przeprowadzenie tego typu zajęć z uczniami, w czasie których można przekonać dzieci, że komputer, chociaż traktowany jak przyjaciel, może okazać się niebezpieczny (kiedy korzysta się z niego w sposób nieodpowiedzialny), że chociaż dla większości z nich jest źródłem rozrywki, może też być źródłem wiedzy i narzędziem rozwijania zainteresowań.

Ćwiczenie 10: Komputer a życie szkoły

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: kartony, kredki, mazaki, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ pogłębienie i usystematyzowanie wiedzy na temat użytkowania komputerów i Internetu w szkole,
- ⊕ wprowadzenie w tematykę technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- ⊕ aktywizacja studentów.

Przebieg ćwiczenia:

Nauczyciel dzieli studentów na trzy grupy (dwie trzyosobowe i jedną czteroosobową). Prosi uczestników o zastanowienie się i porozmawianie w grupach, jak można wykorzystać technologie informacyjne w szkole (jak mogą skorzystać uczniowie, a jak nauczyciele). Studenci w grupach tworzą plakat ilustrujący miejsce komputera i Internetu w szkole. Warto zaakcentować fakt, iż komputer może być obecny na lekcjach, a także na różnorodnych zajęciach pozalekcyjnych. Czas przeznaczony na ten etap ćwiczenia to ok. 20 minut. Po stworzeniu plakatów studenci prezentują swoje prace (może tego dokonać jedna osoba z grupy). Trener dokonuje weryfikacji prezentowanych przez studentów pomysłów.

Na kolejnym etapie ćwiczenia trener informuje uczniów o innych możliwościach, które nie były jeszcze wspomniane. Należy zwrócić uwagę na prezentacje komputerowe, lekcje z wykorzystaniem tablicy interaktywnej czy rzutnika multimedialnego, wideokonferencje, prezentacje slajdów, e-learning. Najciekawsze pomysły uczestnicy zapisują na tablicy, dzieląc ją na dwie części. Pierwsza część dotyczy stosowania technologii przez nauczycieli, druga – przez uczniów. Po wykonaniu ćwiczenia należy przeznaczyć kilka minut na refleksje, uwagi i pytania studentów. Następnie uczestnicy odpowiadają na

pytanie, jak czuli się w trakcie przeprowadzanego ćwiczenia i czego nowego dowiedzieli się w czasie jego trwania.

Ćwiczenie 11: „Udoskonalamy pracę w szkole” – modyfikacja konspektów

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: konspekty lekcji (załącznik nr 3), kartki papieru, długopisy.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zastosowanie wiedzy o technologiach informacyjnych w praktyce,
- ⊕ wdrożenie do pracy nad konspektami lekcji,
- ⊕ kształcenie umiejętności korzystania z różnych metod nauczania.

Przebieg ćwiczenia:

Uczniowie zostają podzieleni na trzy grupy (dwie trzyosobowe i jedną czteroosobową). Najlepiej zmieniać skład grup z każdym kolejnym ćwiczeniem. Każda grupa dostanie przykładowy konspekt lekcji. Temat lekcji nie będzie związany z kierunkiem wykształcenia studentów, chodzi o to, aby był to zupełnie przypadkowo dobrany temat i przedmiot (można wykorzystać dla celów ćwiczenia konspekty lekcji języka polskiego zawarte w załączniku nr 3). Zadaniem grup będzie przeanalizować konspekt i zmodyfikować go, wprowadzając do przebiegu lekcji elementy technologii informacyjnych. Można wykorzystać prezentacje multimedialne, filmy, zdjęcia – wszystko, co studentom przyjdzie do głowy.

Następnie każda grupa prezentuje pozostałym uczestnikom wprowadzone poprawki, swoją (spisaną na nowo) wersję konspektu lekcji. Tłumaczą przy tym, jak miała wcześniej przebiegać lekcja, a także na czym polega wersja zmodyfikowana (każda grupa dostaje bowiem inny konspekt, trzeba więc zaznajomić innych uczestników z każdym tematem). Na koniec studenci dzielą się refleksjami, odpowiadając na pytania:

- ⊕ Jak wam się pracowało podczas tego ćwiczenia?
- ⊕ Co wam sprawiło trudności?
- ⊕ Jak wprowadzenie technologii informacyjnych zmienia przebieg lekcji i sposób jej prowadzenia?
- ⊕ Czy nauczyliście się czegoś nowego? Czego?
- ⊕ Czy ćwiczenie pomogło wam utrwalić zdobytą wiedzę?

Kolejne ćwiczenie powinna poprzedzać rozmowa trenera ze studentami na temat narzędzi do tworzenia materiałów edukacyjnych. Trener może zapytać uczestników warsztatów o znane im sposoby samodzielnego tworzenia środków dydaktycznych, począwszy od możliwości stwarzanych przez pakiet MS Office, po wyspecjalizowane narzędzia wykorzystywane przez nauczycieli. Jeśli okaże się, że studenci nie posiadają wiedzy na ten temat, trener może (w granicach, jakie dają mu możliwości techniczne sali, w której odbywa się kurs, a także uwzględniając ograniczenia czasowe) przybliżyć uczestnikom zasady korzystania z najprostszycy tego typu narzędzi dostępnych w Internecie. Przedmiotem takiej prezentacji może być program Hot Potatoes czy Jigsaw Planet.

Następnie trener powinien zainicjować dyskusję ze studentami koncentrującą się wokół zagadnień:

- ⊕ Jakie warunki musi spełniać tworzony samodzielnie przez nauczyciela materiał edukacyjny przeznaczony dla dzieci w wieku przedszkolnym?
- ⊕ W jaki sposób można angażować dzieci w tym wieku w posługiwanie się komputerem i multimediami, uwzględniając ich poziom rozwoju i zakres kompetencji informatycznych?

W kolejnej części zajęć studenci powinni pokusić się o samodzielne zaplanowanie dnia aktywności, z uwzględnieniem wykorzystania narzędzi ICT.

Ćwiczenie 12: Multimedia w przedszkolu

Czas ćwiczenia: ok. 40 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ utrwalenie wiedzy na temat wykorzystania technologii informacyjnych w przedszkolu,
- ⊕ głębsze zapoznanie się z wybraną formą użytkowania narzędzi ICT w przedszkolu,
- ⊕ kształtowanie umiejętności planowania zajęć przeznaczonych dla dzieci w wieku przedszkolnym.

Przebieg ćwiczenia:

Trener dzieli grupę na trzy zespoły i wyjaśnia studentom zasady zadania. Jest nim przygotowanie scenariusza zajęć z dziećmi o wybranej tematyce. Studenci mogą sami określić, kiedy odbywają się zajęcia (pora roku, jeśli ma to związek z wybranym tematem), w jakich okolicznościach (mogą projektować zarówno zajęcia w plenerze, jak i w klasie). Ograniczają ich jedynie warunki techniczne przedszkola, w jakim hipotetycznie pracują. Do dyspozycji mają: laptopa z dostępem do Internetu, aparat cyfrowy, dyktafon. W zaplanowanych zajęciach powinny znaleźć się te narzędzia wraz z opisem czynności dzieci, czynności wychowawcy w czasie planowanych zajęć oraz przewidywanych efektów końcowych pracy w czasie dnia aktywności.

Po zakończeniu pracy każdy zespół powinien zaprezentować swoją koncepcję na forum grupy. Trener oraz inni studenci mogą komentować zaproponowane scenariusze zajęć oraz zgłaszać uwagi. W podsumowaniu zadania trener może zapytać studentów o ich refleksje i spostrzeżenia dotyczące wykorzystania nowoczesnych technologii w pracy z dziećmi w przedszkolu.

Ćwiczenie 13: „Planujemy wideokonferencję”

Czas ćwiczenia: ok. 60 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ utrwalenie wiedzy na temat wykorzystania technologii informacyjnych w szkole,
- ⊕ głębsze zapoznanie się z wybraną formą użytkowania komputera w szkole,
- ⊕ zastosowanie zdobytej wiedzy w praktyce.

Przebieg ćwiczenia:

Trener wprowadza studentów w zagadnienie wideokonferencji. Odbywa się dyskusja o zaletach i wadach korzystania z tej formy w szkole. Następnie studenci zostają podzieleni na dwie grupy (po pięć osób). Zadaniem grup jest stworzyć plan wideokonferencji. Każda grupa dostaje inne polecenie.

Grupa pierwsza:

Jesteście uczniami liceum ogólnokształcącego (możecie wymyślić numer szkoły, adres i wszystkie potrzebne informacje, nie musicie wykorzystywać istniejących danych). Zbliża się koniec pierwszego semestru, uczniowie trzecich klas gimnazjów zastanawiają się, jaką szkołę wybrać w celu dalszego kształcenia. Zostanie przeprowadzona wideokonferencja z uczniami wybranego gimnazjum (tutaj również nazwę szkoły, numer itp. pozostawiam wam do dyspozycji), aby przekonać ich, że warto wybrać wasze liceum. Waszym zadaniem jest zaplanować przebieg wideokonferencji.

Grupa druga:

Jesteście uczniami klasy językowej (z językiem angielskim) w gimnazjum. Możecie wymyślić numer szkoły, adres i wszystkie potrzebne informacje, nie musicie wykorzystywać istniejących danych). Nawiązaliście współpracę z uczniami szkoły w Wielkiej Brytanii. Planujecie dokonać tygodniowej wymiany uczniów w ramach programu językowego w waszej szkole – wy pojedziecie na

tydzień do Londynu, a Anglicy przyjadą do waszego miasta na tydzień. Zostanie przeprowadzona wideokonferencja w języku angielskim z uczniami w Wielkiej Brytanii, aby ustalić szczegóły wymiany. Waszym zadaniem jest zaplanować przebieg wideokonferencji.

Po zaplanowaniu i spisaniu pomysłów grupy dokonują prezentacji swoich prac, zapoznają innych uczestników z tematem wideokonferencji i proponują jej przebieg. Trener omawia prace, proponuje ewentualne poprawki, czuwa nad tym, aby spisane przez studentów plany były zgodne z wymogami formy, jaką jest wideokonferencja.

Po wykonaniu ćwiczenia studenci dzielą się refleksjami, jak im się pracowało w trakcie zadania, na co zwrócili szczególną uwagę, co mogliby wykorzystać w przyszłej pracy bądź na praktykach w szkole podstawowej lub w przedszkolu. Studenci powinni omówić zagadnienie: czy tę formę pracy można stosować w pracy z dziećmi w młodszym wieku? Jakie zasady należałoby przyjąć, planując takie działania np. w nauczaniu zintegrowanym?

2. Profilaktyka zagrożeń internetowych w nauczaniu przedszkolnym i wczesnoszkolnym

Ta część zajęć będzie miała podwójny cel – z jednej strony powinna zaznajomić studentów z zagadnieniem zagrożeń internetowych, szczególnie w kontekście dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, z drugiej strony powinna przygotować przyszłych nauczycieli do prowadzenia samodzielnych działań informacyjnych i profilaktycznych, zarówno z dziećmi, jak i z rodzicami.

Ćwiczenie 14: Komputerowe plusy i minusy

Czas ćwiczenia: ok. 70 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki, kartony, kredki, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się przez studentów z zaletami wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- ⊕ uświadomienie sobie zagrożeń wynikających ze stosowania wyżej wymienionych technologii na lekcjach przedmiotowych oraz poza lekcjami,
- ⊕ opracowanie metod walki z zagrożeniami, sposobów bezpiecznego wykorzystywania technologii informacyjnych w nauczaniu.

Przebieg ćwiczenia:

Studenci zostają podzieleni na dwie grupy. Otrzymują kartki papieru i długopisy lub mazaki. Zadaniem grup jest rozważenie i spisanie zalet pracy z komputerem (ewentualnie także z Internetem) w szkole na lekcjach przedmiotowych. Pytania pomocnicze:

- ⊕ Dlaczego warto pracować z komputerem?
- ⊕ Jak komputer wzbogaca lekcje?
- ⊕ Czy każdy może z niego korzystać?
- ⊕ Jak zachęcić nauczycieli do korzystania z komputera?

Grupy prezentują na forum spisane przez siebie zalety. Trener może uzupełnić zebrane pomysły, najciekawsze można wypisać na tablicy, aby uczestnicy mieli do nich dostęp w następnym etapie ćwiczenia.

Kolejne zadanie stanowi opracowanie na kartonach (w wyżej wymienionych grupach) ulotki reklamującej komputer w szkole. Ulotki zostają pokazane pozostałym uczestnikom i skomentowane przez trenera.

W następnej części ćwiczenia studenci zostają jeszcze raz podzieleni na grupy (skład osobowy grup powinien być inny niż w poprzedniej części).

Grupy rozważają i spisują zagrożenia, jakie wiążą się z obecnością technologii informacyjnych w życiu szkolnym (szczególnie z obecnością Internetu w życiu ucznia). Po zaprezentowaniu zagrożeń studenci dyskutują na forum, jak można przeciwdziałać tym zagrożeniom. Konkretne postulaty zostają spisane na tablicy. Trener uzupełnia wiedzę studentów i omawia sposoby walki z zagrożeniami.

Ostatnim etapem jest podsumowanie ćwiczenia, studenci dzielą się refleksjami dotyczącymi tego, czego się nauczyli, co ich zaniepokoiło, a co zaskoczyło, jak pracowało się im podczas wykonywania ćwiczenia.

Ćwiczenie 15: Kreatywna profilaktyka zagrożeń internetowych

Czas ćwiczenia: ok. 60 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki, kartony, kredki, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ opracowanie metod walki z zagrożeniami, sposobów bezpiecznego wykorzystywania technologii informacyjnych w nauczaniu w codziennej pracy nauczyciela z dziećmi i rodzicami,
- ⊕ ćwiczenie umiejętności planowania zajęć edukacyjnych dla odbiorcy w różnym wieku (dla uczniów, ale także dla rodziców).

Przebieg ćwiczenia:

Trener dzieli grupę na trzy zespoły. Zadaniem każdego zespołu jest zaprojektowanie 45-minutowych zajęć dotyczących różnych aspektów zagrożeń internetowych. Tematy zajęć oraz grupę odbiorców wskazuje studentom trener. Uczestnicy kursu powinni przygotować konspekt projektowanego spotkania/lekcji zawierający cele, zarys tematyki, plan przebiegu zajęć, metody pracy, planowane rezultaty. Po zakończeniu pracy nad konspektami każdy z zespołów prezentuje swoją koncepcję. Trener i pozostali uczestnicy warsztatu mogą zgłaszać uwagi do poszczególnych

prezentacji, a także inne pomysły, jakie można wykorzystać w określonych okolicznościach. Podsumowaniem zadania powinna być moderowana przez trenera rozmowa koncentrująca się wokół następujących zagadnień:

- ⊕ Jakie warunki powinny spełniać skuteczne zajęcia profilaktyczne dla dzieci, a jakie dla rodziców?
- ⊕ Jakie bariery może napotkać nauczyciel w działaniach dotyczących profilaktyki zagrożeń internetowych skierowanych do dzieci? Jakie w pracy z rodzicami? Jak je pokonywać?

Ćwiczenie 16: 10 przykazań bezpiecznego Internetu

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki, kartony, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ opracowanie metod walki z zagrożeniami, sposobów bezpiecznego wykorzystywania technologii informacyjnych w nauczaniu w codziennej pracy nauczyciela z dziećmi i rodzicami,
- ⊕ ćwiczenie umiejętności grupowego podejmowania decyzji.

Przebieg ćwiczenia:

Studenci w parach opracowują katalog zasad, które powinny wejść w zakres kontraktu „10 przykazań bezpiecznego Internetu”, który powinni sformułować rodzice wspólnie z dzieckiem, aby ochronić je przed zagrożeniami wynikającymi z nieodpowiedzialnego i niekontrolowanego użytkowania komputera. Każda para zapisuje swoje propozycje na kartce papieru. Trener powinien zasugerować uczestnikom, że stworzenie takich „przykazań” nauczyciel może zaproponować rodzicom w czasie szkolenia profilaktycznego, jakie zorganizuje dla nich w szkole.

Kiedy studenci zakończą pracę w parach, trener dzieli ich na dwie grupy (nie muszą być równe co do liczebności), w których także muszą oni uzgodnić wspólny zestaw 10 najważniejszych zasad korzystania przez dzieci

z Internetu. Każda z dwóch grup zapisuje swoje propozycje na kartce papieru. Po zakończeniu działań w ramach dwóch zespołów cała grupa wspólnie ustala kompromisowy kształt ostatecznego katalogu, który przedstawiony w formie plakatu wykonanego na dużym kartonie zostanie zaprezentowany trenerowi jako wynik wspólnych ustaleń studentów biorących udział w szkoleniu.

Omawiając zadanie, trener powinien najpierw zapytać studentów o ich wrażenia dotyczące podejmowania decyzji w grupie – czy łatwo było uzgadniać wspólne stanowiska, jakie przeszkody pojawiały się w czasie negocjacji, w jaki sposób osiągnięto ostateczny kompromis. Następnie powinien przejść do podsumowania efektów pracy uczestników – kolejne zasady przedstawione na plakacie powinny zostać krótko omówione i uzasadnione. Trener powinien zapytać studentów, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby przedstawiony kontrakt pomiędzy dzieckiem a rodzicem mógł efektywnie funkcjonować i spełniać swoją rolę.

Podsumowanie części pierwszej

Trener zbiera informacje zwrotne od studentów na temat pierwszej części spotkania. Przykładowe pytania, które może zadać uczestnikom:

- ⊕ Co najbardziej zaintrygowało was na warsztatach?
- ⊕ Jakie formy wykorzystania komputera w szkole wydają się wam najciekawsze?
- ⊕ Które formy chcielibyście stosować najczęściej?
- ⊕ Czy analiza zalet i zagrożeń związanych z użytkowaniem komputerów i Internetu zachęca czy zniechęca do angażowania tych technologii w szkole i przedszkolu?
- ⊕ Jak wam się pracowało w trakcie pierwszej części spotkania?

3. Zwalczanie barier w nauczaniu wynikających ze stereotypowego postrzegania dziewcząt i chłopców

W tej części spotkania trener kładzie nacisk na przeciwdziałanie stereotypom związanym z rolą męską i kobiecą. W tym bloku warsztatowym zwraca się szczególną uwagę na to, w jaki sposób stereotypy dotyczące kobiet i mężczyzn przejawiają się w traktowaniu uczniów. Oprócz stwierdzenia stanu faktycznego należy wypracować z uczestnikami sposoby walki z dyskryminacją uczniów ze względu na płeć. Na koniec warto przypomnieć o dyskryminacji nauczycieli ze względu na płeć (i o traktowaniu zawodu nauczyciela jako zawodu typowo kobiecego).

W tej części trener korzysta również z doświadczeń studentów.

Najpierw proponuje się **dyskusję ogólną** (30 minut), poświęconą różnicom w traktowaniu chłopców i dziewcząt w klasie. Czy w karierze szkolnej studentów uczennice i uczniowie traktowani byli inaczej? Należy wziąć pod uwagę zachowanie nauczycieli i innych pracowników szkoły – na przykład woźnych, bibliotekarzy itd. Chętni studenci dzielą się historiami z własnego życia szkolnego.

Pytania pomocnicze:

- ⊕ Czy w czasie nauki w szkołach na różnych szczeblach zauważyliście przypadki, gdy dziewczęta i chłopcy byli traktowani odmiennie?
- ⊕ Jak reagowali na takie traktowanie?
- ⊕ Jakie mogły być przyczyny takiego traktowania?
- ⊕ Jak można reagować, gdy jest się świadkiem takich sytuacji?
- ⊕ Jak można zapobiegać powstawaniu stereotypowych przekonań tego typu?

Można także porozmawiać o płci nauczycieli w szkole i konsekwencjach nierówności między liczbą kobiet a mężczyzn w tym zawodzie.

Ćwiczenie 17: Idealni uczniowie

Czas ćwiczenia: 30 minut.

Potrzebne materiały: karty ćwiczeń dla uczestników, długopisy lub mazaki, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów stereotypów w postrzeganiu uczniów (dotyczących ich płci),
- ⊕ przyjrzenie się przyczynom powstania tych stereotypów.

Przebieg ćwiczenia:

Studenci otrzymują karty ćwiczeń. Na kartach wypisują cechy – z jednej strony – „idealnego ucznia – chłopca”, z drugiej „idealnej uczennicy – dziewczynki”. Po wypełnieniu kart ćwiczeń odbywa się dyskusja wszystkich uczestników (i trenera). Pytania:

- ⊕ Czy zauważyliście jakiegokolwiek różnice przy uzupełnianiu cech „idealnego ucznia” i „idealnej uczennicy”?
- ⊕ Dlaczego takie różnice występują? Z czego one wynikają?
- ⊕ Czego oczekuje się od chłopców w szkole, czego od dziewczynek?
- ⊕ Jak reaguje się na niespełnianie niepisanych wzorców?

Następnie uczestnicy wspólnie wymieniają cechy idealnego ucznia – bez podziału na płeć, i zapisują je na tablicy.

Na koniec ćwiczenia trener prosi uczestników o pytania, refleksje, uwagi.

Ćwiczenie 18: niesprawiedliwe komunikaty²

Czas ćwiczenia: 35 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy lub mazaki.

---

² Ćwiczenie inspirowane materiałami zawartymi w publikacji A. Wołosik, E. Majewskiej, *Scenariusze lekcji „O stereotypach niestereotypowo” oraz „Przełam przemoc”* [w:] E. Majewska, E. Rutkowska, *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice 2008, s. 157–204.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ praca nad komunikacją z uczniem,
- ⊕ opracowanie sposobów walki z dyskryminacją ze względu na płeć przejawiającą się w języku,
- ⊕ przyjrzenie się temu, jak stereotypy mogą przejawiać się w języku.

Przebieg ćwiczenia:

Studenci pracują w dwóch grupach. Trener zwraca uwagę na fakt, że dyskryminacja uczniów ze względu na płeć objawia się także w języku, w komunikatach, które nauczyciel kieruje do ucznia, w sposobie zwracania się do uczniów, w wykorzystywaniu na przykład znanych powiedzonek czy przysłów, które utrwalają stereotypy. Uwidacznia się to w zwrotach typu: „Nie płacz – musisz przecież zachowywać się jak mężczyzna” lub „Grzeczne dziewczynki tak się nie zachowują”. Studenci spisują zasłyszane komunikaty (utrwalające stereotypy płciowe), które były kiedyś kierowane do nich lub innych uczniów. Obie grupy odczytują niewłaściwe komunikaty.

Studenci wraz z trenerem zastanawiają się, jak uniknąć stereotypizacji języka nauczyciela, jak wyeliminować tego typu komunikaty z życia szkolnego. Na koniec studenci dzielą się refleksjami, uwagami, rozważają, jak się czuli, słuchając podobnych sformułowań, jak mogli reagować inni uczniowie, którzy doświadczali takiego traktowania. To pozwoli im wykształcić w sobie motywację do unikania takich zwrotów w przyszłej pracy w zawodzie nauczyciela.

Ćwiczenie 19: Postulaty dla nauczycieli

Czas ćwiczenia: 40 minut.

Potrzebne materiały: kartony A3, flamastry, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ kształtowanie w młodzieży potrzeby przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć,

- ⊕ poznanie i utrwalenie sposobów radzenia sobie z dyskryminacją uczniów ze względu na płeć.

Przebieg ćwiczenia:

Studenci zostają podzieleni na dwie grupy (po pięć osób). Każda grupa otrzymuje jeden duży karton. Zadanie każdej z grup to opracowanie 10 postulatów dla nauczycieli, którymi powinni się oni kierować, aby nie dyskryminować uczniów ze względu na płeć. W tym ćwiczeniu studenci korzystają z własnego doświadczenia szkolnego i z wiedzy ogólnej. Po odczytaniu postulatów obu grup uczestnicy zapisują na tablicy wybrane 10 postulatów (z 20 odczytanych, pochodzących z prac dwóch grup) – tych, które najbardziej odpowiadały uczestnikom spotkania. Wszyscy studenci rozważają, co trzeba zmienić w szkole, w zachowaniu nauczycieli, aby te postulaty mogły być realizowane. Trener sugeruje, iż karta postulatów powinna znajdować się w każdej szkole w widocznym miejscu.

Na koniec ćwiczenia trener pyta o refleksje studentów. Przykładowe pytania:

- ⊕ Czy zgadzacie się z postulatami?
- ⊕ Czy mają one szansę na realizację?
- ⊕ Co możecie zrobić, żeby ich przestrzegać w przyszłości?
- ⊕ Co sprawiło wam trudność (a co było najłatwiejsze) w tworzeniu postulatów?

Podsumowanie drugiego spotkania

Podsumowanie to powinno zająć około 20 minut. Trener powinien zwrócić uwagę na najważniejsze elementy obu spotkań i podsumować warsztaty, przypomnieć, co było ich celem i czy zdaniem trenera udało się (bądź w jakim stopniu) te cele zrealizować. Trener udziela uczestnikom informacji, jak mogą pracować nad sobą, jak planować samokształcenie. Poleca także źródła literaturowe (bibliografia), jeżeli coś studentów

szczególnie zainteresowało i chcieliby uzupełnić swoją wiedzę. Trener prosi również uczestników o skomentowanie warsztatu, zadając pytania:

- ⊕ Co im się podobało najbardziej?
- ⊕ Czego się nauczyli?
- ⊕ Co chcieliby zmienić w sposobie pracy?
- ⊕ Jakie mają refleksje?

Trener może także poprosić uczestników szkolenia o wypełnienie ankiety dotyczącej oceny całego bloku warsztatowego. Ankieta znajduje się w załączniku nr 6.

Bibliografia

---

1. De Bono E., *Sześć myślowych kapeluszy*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008;
2. Fisher R., *Uczymy, jak się uczyć*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1999;
3. Gurbiel E., Hardt-Olejniczak G., Kołczyk E., Krupicka H., Sysło M.M., *Technologia informacyjna w kształceniu ogólnym. Wersja 1*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1997;
4. Gurbiel E., Hardt-Olejniczak G., Kołczyk E., Krupicka H., Sysło M.M., *Komputery, informatyka, technologia informacyjna w kształceniu ogólnym. Programy nauczania. Wersja 2*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998;
5. Jankowski A., *Nauczanie w praktyce*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2009;
6. Kiełtyka L., *Multimedia w biznesie i edukacji. Zarządzanie wiedzą, multimedia w kształceniu, multimedialne technologie informacyjne*, t. 2, Fundacja Współczesne Zarządzanie, Białystok 2005;
7. Krzyżewska J., *Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej – część 1*, Agencja Usługowa Omega, Suwałki 1998;
8. Krzyżewska J., *Aktywizujące metody i techniki w edukacji – część 2*, Agencja Usługowa Omega, Suwałki 2000;
9. Levine T., Kase L., Vitale J., *The successful coach insider secrets to becoming a top coach*, John Wiley & Sons, New Jersey 2006;
10. Lewis M.J., Haviland-Jones J.M., *Psychologia emocji*, GWP, Gdańsk 2005;
11. Linksman R., *W jaki sposób szybko się uczyć*, Bertelsmann Media, Warszawa 2001;
12. Pawełszek-Korek I., *Technologie mobilne w dostarczaniu wiedzy*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009;
13. Phillips D.Ch., *Podstawy wiedzy o nauczaniu*, GWP, Gdańsk 2003;

14. Rau K., Ziętkiewicz E., *Jak aktywizować uczniów. Burza mózgów i inne techniki w edukacji*, Oficyna Wydawnicza G&P, Kraków 2000;
15. Rosenberg M.J., Holcombe D.M., Larson J., *Beyond e-learning: approaches and technologies to enhance organizational knowledge, learning, and performance*, Pfeiffer 2006;
16. Rutkowska-Pasza M., *Uczyć lepiej i ciekawiej*, WERSUS 2002;
17. Rostkowska M., *Komputer zagrożeniem dla młodzieży* [w:] „Komputer w szkole” 1997, nr 4;
18. Silberman M., *Metody aktywizujące w szkoleniach*, Oficyna Ekonomiczna Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych, Kraków 2004;
19. Taraszkiewicz M., *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2000;
20. Wołosik A., Majewska E., *Scenariusze lekcji „O stereotypach niestereotypowo” oraz „Przełam przemoc”* [w:] Majewska E., Rutkowska E., *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice 2008.

Załączniki

Załącznik nr 1 do ćwiczenia 2 – Emocje a nauka

Karty ćwiczeń dla uczestników

EMOCJA	JAK WPŁYWA NA NAUKĘ (+ LUB -)
RADOŚĆ	
ZŁOŚĆ	
OBOJĘTNOŚĆ	
ZDZIWIENIE	
LĘK	
SMUTEK	

Załącznik nr 2 do ćwiczenia 9 – „Komputer jest dla mnie jak...”

Karta ćwiczeń dla uczestników

<p>Komputer w szkole był dla mnie jak</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Jakie były tego powody?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>W życiu studenckim komputer jest dla mnie jak</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dlaczego tak się dzieje?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>W przyszłości zamierzam wykorzystywać komputer do</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dlaczego zamierzam wykorzystywać komputer w takim charakterze?.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Załącznik nr 3 do ćwiczenia 11 – „Udoskonalamy pracę w szkole”

Konspekty dla uczestników

Konspekt 1

Konspekt lekcji języka polskiego w klasie V szkoły podstawowej

1. Temat: **Zwyczaje, obrzędy, zabawy – szkoła dawniej i dziś.**

2. Cele:

a) główny

- zapoznanie uczniów z obrzędami, zabawami i zwyczajami dawnej i dzisiejszej szkoły.

b) operacyjne

UCZEŃ:

- potrafi opisać dawną szkołę, posługując się poznanym na lekcji słownictwem,
- poszerza wiedzę historyczno-kulturową,
- umie porównać szkołę dawną ze współczesną,
- wzbogaca słownictwo,
- wypowiada się samodzielnie na forum klasy na dany temat, wyraża swoją opinię,
- potrafi zinterpretować tekst i ilustracje,
- rozumie ważną rolę szkoły w swoim życiu,
- rozwija w sobie zdolności wnioskowania.

c) nieoperacyjne

NAUCZYCIEL:

- czuwa nad tokiem lekcji,
- odczytuje teksty z podręcznika dla klasy V,
- kontroluje wypowiedzi uczniów,
- zadaje pracę domową,
- pokazuje uczniom fotografie dawnego żaka i szkoły wyższej,
- wyjaśnia pracę domową.

3. Metody: filologiczna (objaśniająca), dyskusja, praca z tekstem i praca z dziełem sztuki, jakim jest drzeworyt, „burza mózgów”.

4. Formy pracy: indywidualna, zbiorowa.

5. Środki dydaktyczne: legenda o Nawojce i o otrzęsinach, drzeworyty, fotografie Uniwersytetu Jagiellońskiego, tabelka z nowym słownictwem.

6. Tok lekcji:

- Powitanie, czynności organizacyjne.
- Podanie i objaśnienie tematu i celu lekcji.
- Rozmowa z uczniami na temat tego, jak wyobrażają sobie dawną szkołę, czy wiedzą, jak wyglądała. Prezentacja fotografii i ilustracji z podręcznika ze strony 20 i 21; interpretacja tych ilustracji.
- Odczytanie tekstu legendy o Nawojce i o otrzęsinach. Wyjaśnienie trudnych słów. Rozdanie tabelki z trudniejszymi wyrażeniami.
- Dyskusja o tekstach.

Przykładowe pytania do legendy o Nawojce:

Jaka była pierwsza wyższa uczelnia w Polsce? Kto mógł się tam uczyć?

Jak nazywała się pierwsza uczennica? Co ją spotkało? Jak oceniacie jej postępowanie?

Przykładowe pytania do tekstu o otrzęsinach:

Co to są otrzęsiny? Kogo najczęściej poddawano otrzęsinom? Jaki miały one cel w dawnej szkole? Czy chcielibyście w nich uczestniczyć? Czy otrzęsiny istnieją także teraz? Jak wyglądają?

- Dyskusja na temat współczesnej szkoły przy użyciu ilustracji ze strony 5 z podręcznika. Porównanie ze szkołą z dawnej epoki.
- Podanie i objaśnienie pracy domowej.
- Praca domowa: Napisz w pięciu zdaniach, w jakiej szkole – dawnej czy współczesnej – chciałbyś się uczyć i dlaczego. Dla chętnych: namaluj swoją wymarzoną klasę.

7. Pożegnanie.

Konspekt 2

Konspekt lekcji języka polskiego w klasie V szkoły podstawowej

Czas: 45 minut

1. Temat: **Umiem już napisać ogłoszenie!**

2. Cele:

a) główny

- samodzielne tworzenie ogłoszeń przez uczniów.

b) operacyjne

UCZEŃ:

- zapoznaje się z ogłoszeniem jako formą podawczą,
- potrafi analizować różne ogłoszenia,
- wie, jak redagować ogłoszenie i zna jego funkcję,
- potrafi wyciągać wnioski.

c) nieoperacyjne

NAUCZYCIEL:

- czuwa nad tokiem lekcji,
- kontroluje wypowiedzi uczniów,
- przygotowuje ogłoszenia do analizy,
- zadaje pracę domową.

3. Metody: dyskusja, praktyki pisarskiej, pracy z tekstem, elementy twórczego rozwiązania problemu.

4. Formy pracy: indywidualna, zbiorowa, w grupach.

5. Środki dydaktyczne: karty z różnymi ogłoszeniami, *Sztuka pisania*.

6. Tok lekcji:

- Powitanie i czynności organizacyjne.
- Zagadka – odczytanie kilku ogłoszeń.

Uczniowie odpowiadają na pytanie, co właśnie przeczytał nauczyciel, jaka to forma wypowiedzi.

- Podanie i objaśnienie celu i tematu lekcji.
- Analiza kilku różnych ogłoszeń znajdujących się na kartach prac przyniesionych przez nauczyciela. Rozmowa z uczniami o tym, jakiego rodzaju są to ogłoszenia. Uczniowie wymieniają i zapisują na tablicy i w zeszytach cechy ogłoszenia (krótkie, zwięzłe, na temat) oraz to, co musi zawierać ogłoszenie (adres lub telefon kontaktowy, konkretne informacje). Dyskusja na temat tego, gdzie można znaleźć ogłoszenia, jakie funkcje spełniają.
- Wykonywanie ćwiczeń.

Ćwiczenie I – str. 168 ze *Sztuki pisania*. Ćwiczenie w grupach.

Uczniowie mają za zadanie wypisać fakty z ogłoszenia.

Ćwiczenie II

Dyskusja na temat tego, jak wpływać na czytelników – na podstawie ogłoszenia ze str. 168, czytanych wcześniej innych ogłoszeń i własnego doświadczenia uczniów (np. zaciekawienie, rozbawienie, użycie pierwszej osoby liczby pojedynczej, apelowanie do emocji).

Ćwiczenie III

Wykorzystując własną wyobraźnię, uczniowie redagują samodzielnie dwa nowe ogłoszenia.

7. Ocena pracy uczniów i pożegnanie.

Konspekt 3

Konspekt lekcji języka polskiego w klasie VI szkoły podstawowej

1. Temat: **Co tworzy domową atmosferę? – Małgorzata Musierowicz „Jeść!”.**

2. Cele:

a) główny

- zdefiniowanie i opisanie domowej atmosfery przy pomocy interpretacji fragmentu powieści Małgorzaty Musierowicz i reprodukcji obrazu Józefa Czapskiego.

b) operacyjne:

UCZEŃ:

- charakteryzuje bohaterki opowiadania,
- znajduje w opowiadaniu komizm słowny i sytuacyjny,
- określa nastrój opowiadania,
- opisuje pokój z obrazu *Niebieski telefon*,
- wymienia cechy, które tworzą domową atmosferę,
- potrafi twórczo myśleć,
- wypowiada się na forum klasy,
- wyszukuje różne znaczenia słowa „dom”.

c) nieoperacyjne:

NAUCZYCIEL:

- czuwa nad tokiem lekcji,
- kontroluje warstwę językową tekstu,
- odczytuje fragment powieści,
- zadaje pracę domową.

3. Metody: dyskusja, „burza mózgów”, praca w grupie, praca z tekstem i obrazem.

4. Formy pracy: w grupach, zbiorowa.

5. Środki dydaktyczne: fragment powieści M. Musierowicz ze strony 11 *Tekstów i zadań*, obraz Józefa Czapskiego *Niebieski telefon*, kartki papieru.

6. Tok lekcji:

- Powitanie i czynności organizacyjne.
- Podanie i objaśnienie tematu i celu lekcji.
- Interpretacja obrazu Czapskiego.
- Co przedstawia obraz? Jakie jest wnętrze pokoju? Jak malarz to osiągnął (kolory, przedmioty, niewielkie wnętrze)? Co ten pokój mówi nam o właścicielu?
- Interpretacja tekstu ze strony 11.

Uczniowie określają i zapisują temat opowiadania (poranek w domu Borejków). Relacjonują wydarzenia i opisują nastrój opowiadania. Jak został osiągnięty pogodny nastrój (humor słowny i sytuacyjny)? Uczniowie wskazują momenty humorystyczne w tekście, wypisują przykłady humoru słownego („ważna kwestia”, „nagląca sprawa” w odniesieniu do rajtuz Pulpecji i Nutrii) i sytuacyjnego („zamiar wskoczenia śpiącemu na brzuch”).

Jaka atmosfera panuje w domu Borejków? Co ją tworzy? Jaki to może być dom? Uczniowie charakteryzują siostry Borejkówny.

- Wyszukiwanie różnych znaczeń słowa „**dom**”, na przykład: budynek, mieszkanie, dom rodzinny, mój świat, rodzina. Uczniowie wypisują różne znaczenia na tablicy.
- Podział klasy na czteroosobowe grupy. Zadanie: wypisanie na kartkach papieru, co **tworzy domową atmosferę**.
Po kilku minutach grupy odczytują swoje pomysły. Najważniejsze i najciekawsze zapisują na tablicy i w zeszytach.

7. Pożegnanie.

Załącznik nr 4 do ćwiczenia 13 – Idealni uczniowie

Karta ćwiczeń dla uczestników

Idealny uczeń	Idealna uczennica

Załącznik nr 5 – ankieta dla uczestników warsztatów kończąca pierwsze spotkanie

Ankieta

Odpowiedz na poniższe pytania – zaznacz właściwą cyfrę w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza **fatalnie**, 10 oznacza **doskonale**.

1. Jak oceniasz cykl warsztatów, w których bierzesz udział?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Jak oceniasz zajęcia na temat psychologicznych podstaw uczenia się?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Jak oceniasz zajęcia na temat metod i technik nauczania w szkole?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Jak oceniasz zajęcia na temat rynku pracy i możliwości zatrudnienia nauczycieli?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Jak oceniasz czas poświęcony uczestnikom przez trenera w trakcie wszystkich warsztatów (czy poświęcał on uczestnikom dużo czasu, pozwalał na swobodne wyrażanie własnych opinii?)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Jak oceniasz przydatność wykonywanych ćwiczeń w przygotowaniu do praktyk pedagogicznych oraz do pracy w zawodzie nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Jak oceniasz zasadność ćwiczeń, czy były dostosowane do tematów warsztatów?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. W jakim stopniu tematyka warsztatów była dostosowana do Twoich potrzeb jako studenta/studentki?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Jak sądzisz, w jakim stopniu wykorzystasz zdobytą wiedzę i umiejętności w przyszłości?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Jak oceniasz sposób formułowania instrukcji do ćwiczeń przez trenera?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. W jakim stopniu zdobywane w trakcie warsztatów informacje były dla Ciebie ciekawe?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Odpowiedz TAK lub NIE:

1. Czy cele ćwiczeń były dla Ciebie zrozumiałe?
2. Czy przekaz trenera był dla Ciebie jasny i klarowny?
3. Czy trener uwzględnił Twoje uwagi?
4. Czy trener dokonał podsumowania ćwiczeń?

Odpowiedz w kilku zdaniach:

1. Co byś zmienił/zmieniła w cyklu warsztatów?
2. Jaka atmosfera panowała podczas warsztatów?
3. Czy chciałbyś/chciałabyś uczestniczyć w innych warsztatach prowadzonych przez tego trenera? Jakich i dlaczego?

Uwagi uczestników warsztatów:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 6 – ankieta dla uczestników warsztatów na koniec szkolenia

Ankieta

Odpowiedz na pytania poniżej – zaznacz właściwą cyfrę w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza **fatalnie**, 10 oznacza **doskonale**.

1. Jak oceniasz cykl warsztatów, które właśnie odbyłeś/odbyłaś?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Jak oceniasz zajęcia na temat wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauczaniu?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Jak oceniasz zajęcia na temat profilaktyki zagrożeń internetowych w nauczaniu przedszkolnym i wczesnoszkolnym?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Jak oceniasz zajęcia na temat zwalczania barier w nauczaniu wynikających ze stereotypowego postrzegania dziewcząt i chłopców?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Jak oceniasz zajęcia na temat sposobów przeciwdziałania dyskryminacji w zawodzie nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Jak oceniasz cały cykl warsztatów (pierwsze i drugie spotkanie), które właśnie odbyłeś/odbyłaś?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Jak oceniasz czas poświęcony uczestnikom przez trenera w trakcie wszystkich warsztatów (czy poświęcał on uczestnikom dużo czasu, pozwalał na swobodne wypowiedzianie własnych opinii?)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Jak oceniasz przydatność wykonywanych ćwiczeń w przygotowaniu do praktyk pedagogicznych oraz do pracy w zawodzie nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Jak oceniasz zasadność ćwiczeń, czy były dostosowane do tematów warsztatów?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. W jakim stopniu tematyka warsztatów była dostosowana do Twoich potrzeb jako studenta/studentki?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. Jak sądzisz, w jakim stopniu wykorzystasz zdobytą wiedzę i umiejętności w przyszłości?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

12. Jak oceniasz sposób formułowania przez trenera instrukcji do ćwiczeń?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

13. W jakim stopniu zdobywane w trakcie warsztatów informacje były dla Ciebie ciekawe?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Odpowiedz TAK lub NIE:

1. Czy cele ćwiczeń były dla Ciebie zrozumiałe?
2. Czy przekaz trenera był dla Ciebie jasny i klarowny?
3. Czy trener uwzględnił Twoje uwagi?
4. Czy trener dokonał podsumowania ćwiczeń?

Odpowiedz w kilku zdaniach:

1. Co byś zmienił/zmieniła w cyklu warsztatów?

2. Jaka atmosfera panowała podczas warsztatów?

3. Czy chciałbyś/chciałabyś uczestniczyć w innych warsztatach prowadzonych przez tego trenera? Jakich i dlaczego?

Uwagi uczestników warsztatu:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Człowiek – najlepsza inwestycja

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**MATERIAŁY WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH
EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**